

Datum

2020-05-22

Vår referens

Lars G Larsson

Utvecklingssekreterare

lars.g.larsson@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Egenavgifter- Tillämpningsbestämmelser avseende avgift för vissa insatser inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg ASN-2020-3145

Sammanfattning

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har utrett frågan om så kallade egenavgifter för uppehållet vid vård och behandling för missbruk i hem för vård eller boende (HVB) eller i familjehem. Utredningen omfattar också egenavgifter för uppehållet från enskilda som av andra skäl än missbruksvård har bistånd till HVB eller familjehem samt enskilda som har bistånd till andra former av boende inom nämndens verksamhet.

I ärendet föreslås att arbetsmarknads- och socialnämnden beslutar att upphäva nuvarande tillämpningsanvisningar om avgift samt beslutar om vilka avgifter som ska gälla från och med den 1 juli 2020.

Under förutsättning arbetsmarknads- och socialnämnden beslutar om avgifter enligt förslag föreslås nämnden också att göra revidering i delegationsordningen avseende beslut om avgifter för uppehållet.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutar att nuvarande tillämpningsanvisningar om avgifter ska upphöra att gälla den 30 juni 2020.
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutar om avgifter i enlighet med bilagan i detta ärende och att dessa ska gälla från och med den 1 juli 2020.
3. Arbetsmarknads- och socialnämnden godkänner förslag till revidering i delegationsordningens avsnitt 5 angående avgifter.
4. Arbetsmarknads- och socialnämnden beslutar att den reviderade delegationsordningen gäller från och med den 1 juli 2020.

Beslutsunderlag

- [Här kommer namnet på de handlingar som ligger till grund för beslutsförslaget hämtas in automatiskt. Du behöver inte skriva något under denna rubrik.]

Beslutsplanering

ASN presidieberedning 2020-04-08

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2020-04-30

ASN presidieberedning 2020-05-07

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2020-05-14

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2020-05-25

Ärendet

Bakgrund

Detta ärende behandlar arbetsmarknads- och socialnämndens möjligheter att från enskilda vuxna erhålla avgifter för uppehälle (kost och logi) vid vård och behandling för missbruk i hem för vård eller boende (HVB) eller i familjehem. Ärendet behandlar också avgifter från enskilda som av andra skäl än missbruksvård har bistånd till HVB eller familjehem samt enskilda som har bistånd till olika former av boende med eller utan stödinsatser.

Normalt fattar kommunfullmäktige beslut om avgifter. Enligt praxis kan avgifter emellertid beslutas av en nämnd då det som avgifterna rör är samlat i en förvaltning under denna nämnd. I ärendet föreslås att arbetsmarknads- och socialnämnden ska fatta beslut att upphäva nuvarande tillämpningsanvisningar om avgifter samt att besluta om nivå för avgifter avseende uppehållet vid ovanstående insatser.

Tillämpliga bestämmelser och nuvarande tillämpningsanvisningar

Enligt huvudregeln i 8 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL) ska stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär inte medföra kostnader för den enskilde hjälpbehövande. Från denna huvudregel finns några undantag. Enligt 8 kap. 1 § SoL får kommunen ta ut ersättning för uppehållet (kost och logi) av vuxna personer som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i HVB eller i ett familjehem. Den högsta avgift som kan tas ut från den enskilde beslutas av regeringen och framgår av 6 kap. 1 § socialtjänstförordningen (SoF). Den högsta avgiften är för närvarande 80 kr per dag. Enligt samma bestämmelse får kommunen ta ut ersättning för andra stöd- och hjälpinsatser. Ersättningen bestäms av kommunen och ska vara skälig och får inte överstiga kommunens självkostnader.

Malmö stads folkhälso-, vård- och omsorgsutskott beslutade den 22 augusti 2001 om tillämpningsanvisningar avseende om avgift för vissa insatser inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg. Beslutet avser ersättning från enskilda som får insatser som är förenade med boende.

I beslutet behandlas också den bestämmelse i SoL som gör att kommunen kan ta ut avgifter från personer med missbruk som får vård eller behandling för sitt missbruk i HVB eller i familjehem.

Av beslutet om tillämpningsanvisning framgår att ersättning för kost och logi bör tas ut för alla stöd- och hjälpinsatser i förening med boende, som inte är av behandlingskaraktär. Samma summa som vid vård och behandling för missbruk vid HVB eller familjehem skulle enligt beslutet gälla (80 kr per dag).

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen tar ut avgifter från enskilda i enlighet med ovanstående tillämpningsanvisningar. Avgiften vid vård och behandling för missbruk vid HVB eller familjehem omfattar logi och kost. Vid denna typ av placering ingår i princip utan undantag kost. Vid andra stöd- och hjälpinsatser i förening med boende ingår ofta inte någon kost. Förvaltningen har för dessa insatser delat upp avgiften i en avgift för logi (40 kr per dag) och en avgift för kost (40 kr per dag), då sådan ingått i boendet.

För att de tillämpningsanvisningar som beslutades av folkhälso-, vård-, och omsorgsutskottet

den 22 augusti 2001 inte längre ska gälla behöver arbetsmarknads- och socialnämnden besluta att dessa ska upphöra och samtidigt besluta om nya avgiftsnivåer.

Förvaltningen har gjort en genomgång av de bestämmelser som reglerar kommunens möjligheter att ta ut avgifter för uppehälle samt undersökt hur några andra kommuner tillämpar dessa bestämmelser. Genomgången har visat att nuvarande tillämpningsanvisningar om avgifter för uppehållet för andra insatser än för vuxna personer som på grund av missbruk får vård eller behandling i HVB eller i ett familjehem är något otydliga. I en jämförelse med andra kommuner är nivån på avgiften låg.

Nedan följer en redovisning av de bestämmelser som reglerar kommunens möjligheter att ta ut avgifter för uppehälle, en redovisning av bestämmelserna om att väcka talan i domstol om ersättning som en enskild inte återbetalar frivilligt, möjligheten att besluta om eftergift av ersättning, vilka avgifter några andra kommuner tar ut från enskilda samt ett förslag på avgifter som enskilda ska betala för motsvarande insatser som beviljas av arbetsmarknads- och socialnämnden.

Egenavgifter vid vård och behandling för missbruk i HVB eller i familjehem

Kommunen får enligt 8 kap. 1 § SoL ta ut ersättning för uppehållet av vuxna personer som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i HVB eller i ett familjehem. Detta gäller oavsett som vården sker med stöd av SoL eller lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Bestämmelsen gäller bara vuxna och inte personer under 18 år.

Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta avgift som får tas ut. För närvarande är den högsta avgiften 80 kronor per dag (6 kap. 1 § SoF). En bedömning av den enskildes betalningsförmåga ska göras i samband med att egenavgiften fastställs.

Om den enskilde saknar inkomst eller har så låg inkomst att full avgift inte kan tas ut kan avgiften fastställas till ett lägre belopp eller helt sättas ned. Socialnämnden kan enligt 9 kap § 4 SoL fatta beslut om eftergift avseende ersättningsskyldighet.

Egenavgifter för andra stöd- och hjälpinsatser

Kommunen får dessutom enligt 8 kap. 1 § SoL ta ut ersättning för andra stöd- och hjälpinsatser. Detta gäller oavsett vad som är huvudorsaken till stöd- och hjälpinsatserna. Vad som avses med andra stöd- och hjälpinsatser framgår inte klart av bestämmelsen i 8 kap. 1 § SoL. I regeringens proposition om vissa frågor om ersättning för uppehälle vid vård inom socialtjänsten, m. m (prop. 1986/87:129) nämns som exempel inackorderingshem eller andra liknande hem som i stort sett enbart tillhandahåller ett skyddat boende i förening med viss omvårdnad eller tillsyn. Förvaltningens tolkning av bestämmelsen är att den också omfattar boende i HVB eller familjehem där personer är placerade av andra skäl än vård och behandling för missbruk. Placering i skyddat boende likställs med boende i HVB. Det kan också vara andra typer av boenden som hemlösa personer får bistånd till.

Kommunen får själv bestämma nivån på ersättningen. Skälet till detta är att de som bor i dessa hem, i motsats till dem som bor i behandlingshem, oftast inte har några utgifter för en egen privat bostad. Avgiften ska vara skälig och får inte överstiga kommunens självkostnader.

En bedömning av den enskildes betalningsförmåga ska göras i samband med att egenavgiften

fastställs.

Om den enskilde saknar inkomst eller har så låg inkomst att full avgift inte kan tas ut kan avgiften fastställas till ett lägre belopp eller helt sättas ned. Socialnämnden kan fatta beslut enligt 9 kap § 4 SoL om eftergift avseende ersättningsskyldighet.

Bestämmelser om att väcka talan om ersättning i domstol

Av 9 kap. 3 § SoL framgår att socialnämnden har möjlighet att väcka talan i domstol om en enskild inte frivilligt återbetalar kostnader som kommunen haft enligt 8 kap 1 § SoL. Vad som avses är bland annat sådana avgifter som redogjorts för ovan. Talan ska väckas hos förvaltningsrätten inom tre år från det att kostnaden uppkom. Enligt samma bestämmelse får inte talan om ersättning bifallas, om den ersättningsskyldige genom att återbetala kostnaden eller en del av denna kan antas bli ur stånd att klara sin försörjning eller sin dagliga livsföring i övrigt eller annars synnerliga skäl talar mot bifall till ersättningsanspråket.

Bestämmelser om att helt eller delvis efterge fordran

Av 9 kap. 4 § SoL framgår att socialnämnden helt eller delvis får efterge den ersättningsskyldighet som avses i 8 kap. 1 § första och andra styckena. Vad som avses är bland annat sådana fordringar som gäller avgifter som redogjorts för ovan.

Andra kommuners avgifter

Förvaltningen har varit i kontakt med Stockholm stad och Göteborgs stad angående egenavgifter.

Stockholms stad

Stockholms stad har senast år 2013 fastställt egenavgifter för uppehållet för vuxna i HVB, familjehem och andra boenden. Staden kommer att se över sina avgifter under år 2021.

Stockholms stad tar ut egenavgifter för uppehälle (kost och logi) vid vård eller behandling för missbruk i HVB eller i familjehem. Avgiften är 80 kr per dag.

Stockholms stad tar också ut egenavgifter för uppehållet för vuxna vid andra stöd- och hjälpinsatser som är förenade med boende. Avgiften är 70 kr per dag för logi och då måltider ingår i boendet är avgiften 86 kr per dag för dessa. Avdrag för avgift för kost görs om inte alla måltider intas på boendet.

Göteborgs stad

Göteborgs stad har fastställt egenavgifter som gäller från den 1 januari 2020. Staden kommer att se över sina avgifter under år 2021.

Göteborgs stad tar ut egenavgifter för uppehälle (kost och logi) vid vård eller behandling för missbruk i HVB eller i familjehem. Avgiften är 80 kr per dag, förutom för pensionärer då avgiften är 75 kr per dag.

Göteborgs stad tar även ut egenavgifter för uppehållet för vuxna vid andra stöd- och hjälpinsatser som är förenade med boende. Det gäller då den enskilde uppbär bistånd i form av boende genom socialtjänsten som inte innebär att ett andrahandskontrakt har tecknats. Avgiften är 156 kr per dag för logi och då måltider ingår i boendet är avgiften 89 kr per dag för dessa. Avdrag för avgift för kost görs om inte alla måltider intas på boendet. Avgiften för kost då alla

måltider ingår motsvarar 85 procent av avgiften för helpension i särskilda boenden inom kommunen. Det har inte framkommit vad som gör att avgiften för logi är just 156 kr per dag.

Förslag på avgifter inom arbetsmarknads- och socialnämnden

Nedan följer ett förslag på avgifter för uppehälle (kost och logi) vid vård och behandling för missbruk i HVB eller i familjehem. Förslaget omfattar även avgifter från enskilda som av andra skäl än missbruksvård har bistånd till HVB eller familjehem, samt enskilda som har bistånd till andra former av boende med eller utan stödinsatser.

Beräkning av betalningsutrymme för nedanstående avgifter ska göras på så sätt att den enskilde ska tillförsäkras ett ekonomiskt utrymme motsvarande normen för försörjningsstöd efter att ha erlagt avgift. Beroende på om kost ingår i boendet ska det ekonomiska utrymmet vara på olika nivåer, i enlighet med de riktlinjer och den vägledning som gäller för ekonomiskt bistånd.

Avgifter för uppehälle (kost och logi) vid vård och behandling för missbruk i HVB eller i familjehem

Kommunen får enligt 8 kap. 1 § SoL ta ut ersättning för uppehållet av vuxna personer som på grund av missbruk av alkohol, narkotika eller därmed jämförbara medel får vård eller behandling i HVB eller i ett familjehem. Detta gäller oavsett som vården sker med stöd av SoL eller LVM. Bestämmelsen gäller bara vuxna och inte personer under 18 år.

Regeringen meddelar föreskrifter om den högsta avgift som får tas ut.

Förvaltningen föreslår att arbetsmarknads- och socialnämnden beslutar att förvaltningen ska ta ut ersättning i enlighet med bestämmelsen i 8 kap. 1 § SoL, och att avgiften ska följa den nivå som regeringen beslutar och som framgår av 6 kap. 1 § SoF, för närvarande 80 kr per dag.

Avgifter för uppehälle (kost och logi) vid placering i HVB eller i familjehem (ej missbruksvård) samt vid andra boendeinsatser

Kommunen får enligt 8 kap. 1 § SoL ta ut ersättning för andra stöd- och hjälpinsatser. Detta gäller oavsett vad som är huvudorsaken till stöd- och hjälpinsatserna. Förvaltningens tolkning av bestämmelsen är att den omfattar boende i HVB eller familjehem där personer är placerade av andra skäl än vård och behandling för missbruk. Placering i skyddat boende likställs med boende i HVB. Avgiften omfattar också alla andra typer av boenden för vuxna som hemlösa personer får bistånd till.

Avgiften för dessa insatser brukar delas upp i en avgift för kost och en avgift för logi. Vad gäller avgiften för kost föreslår förvaltningen att den ska utgå från vad som gäller inom hälsa- vård- och omsorgsförvaltningens så kallade korttidsboenden. Denna avgift baseras bland annat på Konsumentverkets beräkningar av matkostnader för olika åldersgrupper. Avgiften räknas upp årligen baserad på dessa kostnader och utvecklingen av konsumentprisindex. För år 2020 är avgiften för kost på korttidsboende 120 kr per dag eller 3 652 kr per månad. Konsumentverkets beräkning av matkostnader varierar för olika åldersgrupper. Den är lägre för personer äldre än 75 år än för yngre personer. Förvaltningen föreslår därför att avgiften för kost anpassas till ett genomsnitt av Konsumentverkets beräkningar av matkostnader för personer i åldersgrupperna 18-30, 31-60 och 61-74. Avgiften för kost föreslås därför bli 127 kr per dag. Om inte en eller flera måltider ingår i boendet ska ett avdrag göra på avgiften i enlighet med bilagan.

När det gäller avgiften för logi föreslår förvaltningen att denna ska vara på samma nivå som för

bostad i särskilt boende då inte hyresavtal tecknas enligt jordabalken (8 kap. 2 § p.6 SoL och 8 kap. 5 § p. 2 SoL). Enligt 8 kap. 5 § SoL kan avgiften för bostad i särskilt boende per månad uppgå till högst en tolfedel av 0,5539 prisbasbelopp. Prisbasbeloppet för 2020 är 47 300 kr, varför avgift för logi bör uppgå till 73 kr per dygn.

I det fall hushållet består av två vuxna, exempelvis två föräldrar, ska var och en betala egenavgift.

Avgift i vissa fall för personer som beviljas så kallat nödbistånd

För enskilda som efter en individuell bedömning inte bedöms uppfylla kriterierna för rätten till bistånd i form av boende enligt 4 kap. 1 § SoL, som saknar egen bostad och är helt bostadslösa har socialtjänsten, utifrån kommunens yttersta ansvar, att se till att personen inte lider akut nöd. Beslut om nödbistånd enligt 4 kap. 1 § SoL fattas med stöd av bestämmelsen i SoL om kommunens yttersta ansvar (2 kap. 1 § SoL).

Enskilda kan erhålla nödbistånd bara för den tid som de befinner sig i en nödsituation och om de med egna medel kan lösa sin boendesituation, om än mycket tillfälligt, föreligger inte en nödsituation. Det blir följaktligen inte aktuellt med egenavgifter i denna typ av ärenden.

Förvaltningen arbetar för att barnfamiljer och andra hushåll som har nödbistånd inte ska behöva flytta mellan olika boenden, exempelvis till följd av ett de med egna medel en kortare period själva kan betala för ett boende och därför inte längre har rätt till nödbistånd. Om hushållen bor i ett externt boende kan de vanligtvis, om de så önskar, bo kvar på samma boende. De betalar då direkt till den som driver boendet.

Förvaltningen driver egna boenden som används vid nödbistånd. Förvaltningen planerar att inrätta fler akutplatser för nödbistånd, framför allt för barnfamiljer. Förvaltningen kan inte på samma sätt som privata entreprenörer, exempelvis vandrarhem, ta betalt för boendet. Bedömningen är att det inte är i linje med barnens bästa att låta familjer flytta ut från förvaltningens egna boenden om de har medel att själva bekosta några nätter på ett annat boende. Det samma kan gälla hushåll utan barn. Förvaltningen anser att det är en bättre ordning att i dessa fall istället kunna ta ut en så kallad egenavgift motsvarande det belopp som gäller vid placering i HVB eller i familjehem (ej missbruksvård) samt vid andra boendeinsatser.

Förslaget är därför att förvaltningen ska kunna ta ut egenavgift av hushåll som har nödbistånd på kommunala akutboenden och som har inkomster som ligger över normen för försörjningsstöd.

Vägledning för arbetet med avgifter och information till brukare

Förvaltningen ska ta fram en vägledning för arbetet med avgifter. Vägledningen ska bland annat omfatta när det kan vara aktuellt att enligt 9 kap. 4 § SoL helt eller delvis efterge den ersättningsskyldighet som avses i detta ärende samt rutiner för att väcka talan i domstol om en enskild inte frivilligt återbetalar kostnader som kommunen haft enligt 8 kap 1 § SoL.

Förvaltningen ska också ta fram material med information till de brukare som är aktuella för egenavgifter enligt detta ärende. Detta kommer bland annat innehålla information om nivån på avgifterna, hur betalningsförmågan räknas ut, möjligheten till hel eller delvis nedsättning av avgiften samt bestämmelser om eftergift av avgiften.

Revidering av delegationsordning

I kommunallagen (2017:725) finns bestämmelser som reglerar möjligheten till delegering av nämndens beslutsrätt åt till exempel ett utskott, en ledamot eller en tjänsteperson som är anställd av förvaltningen. Med anledning av förslag på förändringar av avgifter för uppehållet vid olika insatser föreslås arbetsmarknads- och socialnämnden att besluta om revideringar av delegationsordningen avsnitt 5.

Förslag på ändring i delegationsordningen syftar till att tydliggöra för vilka insatser avgift ska tas ut inom verksamhetsområdet samt skillnaden mellan de avgifter som kan tas ut för uppehållet vid vård och behandling för missbruk i hem för vård eller boende (HVB) eller i familjehem och de avgifter för uppehållet som kan tas ut från enskilda som av andra skäl än missbruksvård har bistånd till HVB eller familjehem samt enskilda som har bistånd till andra former av boende.

Liksom vid tidigare avgifter föreslås socialsekreterare vara delegat.

Ansvariga

Petra West Stenkvisst Enhetschef

Katarina Lindeberg Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef

Bilaga - Egenavgifter

Egenavgifter för vuxna i hem för vård eller boende (HVB), familjehem m.m.

Egenavgifterna gäller från och med den 1 juli 2020.

Om inte annat sägs av lag eller förordning justeras avgifterna årligen den 1 januari från och med år 2021 utifrån förändring av prisbasbeloppet, konsumentprisindex och Konsumentverkets kostnadsberäkningar av livsmedel.

Kategori	Vård/boende	Avgift/lagrum	Kommentar
HVB, familjehem (SoL eller LVM)	Vård och behandling för missbruk	80 kr/dag enligt 8 kap. 1 § SoL, 6 kap. 1 § SoF.	Bör efterges helt eller delvis enligt 9 kap. 4 § SoL om den enskilde saknar betalningsförmåga.
HVB, familjehem, eller annan insats som beviljas som boende, med eller utan stöd/skydd.	Boende med och utan stödinsatser för olika grupper av hemlösa personer.	73 kr/dag för logi enligt 8 kap. 1 § SoL. 127 kr/dag för kost enligt 8 kap. 1 § SoL Avdrag när all kost inte ingår görs med 20 % för frukost, 40 % för lunch och 40 % för middag.	Bör efterges helt eller delvis enligt 9 kap. 4 § SoL om den enskilde saknar betalningsförmåga.

Bilaga - Förslag till revidering av delegationsordning

Föreslagna ändringar

	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
5	Avgifter	8 kap. Sol		
5.1	<p>A) Beslut om ersättning för uppehälle (egenavgift)</p> <p>för vuxna som på grund av missbruk får bistånd till vård eller behandling i hem för vård eller boende eller i familjehem.</p>	8 kap. 1 § första stycket SoL, 6 kap. 1 § SoF	Sekreterare	
	<p>B) Beslut om ersättning för uppehälle (egenavgift)</p> <p>för vuxna som av andra skäl än vård eller behandling för missbruk får bistånd till placering i hem för vård eller boende eller i familjehem samt vuxna som får bistånd till boende, med eller utan stödinsatser.</p>	8 kap. 1 § första stycket SoL	Socialsekreterare	

Nuvarande delegationsordning

	Ärende	Lagrum	Delegat	Kommentar
5	Avgifter	8 kap. Sol		
5.1	Beslut om ersättning för uppehälle (egenavgift) vid stöd- och hjälpinsatser av behandlingskaraktär när bistånd ges i form av plats i hem för vård eller boende eller i familjehem (vuxna)	8 kap. 1 § första stycket SoL, 6 kap. 1 § SoF	Sekreterare	